

Kritik Düşünme Nedir?

Tarih:
12.01.2011

Doğru düşünmemize engel olan bazı "insancıl" özelliklerimizi sırayarak "Kritik (Eleştirel) Düşünme Nedir?" başlıklı yazısına giriş yapan Daniel Kurland ise kritik düşünen ve düşünmeyen bireylerin bazı özelliklerini sıralamaya çalışmış.

KRİTİK (Eleştirel) DÜŞÜNME NEDİR?

Hiç kimsenin her hareketinde tamamen tarafsız ve akılcı davranması beklenemez. Bencil çıkarlarımız için bazı şeyleri görmezden geliriz. Dedikodu yapar, böbürlenir, abartır ve kelime oyunları yaparız. Bildiklerimizi tasdik etmek, kararlarımızı haklı çıkartmak veya eski inandıklarımızı devam ettirmek sadece "insana ait" özelliklerdir. Ancak egomuzu tatmin etme sürecinde kendi entelektüel gelişme ve fırsatlarını sık sık reddedebiliriz. Her zaman kritik düşünce becerilerini tatbik etmek istemeyebiliriz fakat bu becerilere gerektiğinde kullanmaya hazır tutmak için sahip olmalıyız.

Kritik düşünme, becerilerin karmaşık birleşimini içerir. Temel özellikleri arasında şunlar söz konusudur:

Akla Uygunluk

- Duygudan ziyade mantığa dayandığımızda,
- Kanıtı ihtiyaç duyduğumuz, bilinmeyen kanıtları önemsemediğimiz ve kanıtı götürdüğü yere kadar izlediğimizde,
- Görünüştaki karışıklıkların analizini yaparken ve sorular sorarken haklı olmaktan ziyade en iyi açıklamayı bulmakla ilgilendiğimizde,

kritik (eleştirel) düşünürüz.

Öz-farkındalık

- Dürtülerin ve önyargıların etkilerini tarttığımız zaman,
- Kendi varsayımlarımızı, önyargılarımızı, yanlılığımızı veya bakış açımızı fark ettiğimiz zaman,

kritik (eleştirel) düşünürüz.

Dürüstlük

Duygusal tahriklerimizi, bencil dürtülerimizi, kötü amaçlarımızı, fena emellerimizi ve diğer kendi kendimizi kandırma biçimlerini fark ettiğimizde

kritik (eleştirel) düşünürüz.

Açık Fikirli Olmak

- Bütün makul çıkarımları değerlendirdiğimizde,
- Çeşitli muhtemel bakış açıları ve perspektifleri dikkate aldığımızda,
- Alternatif yorumlara açık olduğumuzda,
- Yeni bir izah, model veya paradigmayı; kanıtı daha iyi açıkladığı, basit olduğu veya az tutarsızlıkları olduğu veya daha fazla veri içerdiği için kabul ettiğimizde,
- Kanıtın tekrar değerlendirilmesi veya gerçek çıkarlarımızın tekrar değerlendirilmesi nedeniyle yeni öncelikleri kabul ettiğimizde, ve
- Popüler olmayan görüşleri hemen düşünmeden reddetmediğimizde,

kritik (eleştirel) düşünürüz.

Disiplin

- Titiz, dikkatli, kapsayıcı ve ayrıntılı olduğumuzda,
- Manipülasyon, hile ve mantıksız çağrışımlara karşı durduğumuzda, ve
- Ani yargılamalardan kaçındığımızda,

kritik (eleştirel) düşünürüz.

Yargılamak

- Alternatif varsayımların ve bakış açılarının ilişkisini ve/veya değerini fark ettiğimizde,
- Kanıtların kapsam ve ağırlığını fark ettiğimiz zaman,

kritik (eleştirel) düşünürüz.

Özetle,

- Kritik düşünürler, doğaları gereği **şüpheli**dir. Sözlü anlatımlara olduğu gibi metinlere de aynı şüpheliyle ve kuşkuyla yaklaşır.
- Kritik düşünürler, pasif değil **aktif**dir. Soru sorarlar ve analiz ederler. Anlamları ortaya çıkarmak veya anladıklarını doğrulamak için taktik ve stratejileri bilinçli olarak tatbik ederler.
- Kritik düşünürler, dünyaya egoist bir bakış açısını benimsemezler. Yeni fikirlere ve perspektiflere **açık**tırlar. İnadıklarına meydan okumaya ve rekabetçi kanıtları araştırmaya isteklidirler.

Kritik düşünme, normalde objektif (tarafsız gösterilen) verilerin geniş sübjektif (tarafı) analizler dizisi (olarak) tanımımıza ve de her bir analizin bizim ihtiyaçlarımızı hangi ölçüde karşılayacağına dair değerlendirme yapmamıza imkan verir. Gerçekler, gerçek olabilir ancak onları nasıl yorumlayacağımız değişebilir.

Bunun aksine pasif, kritik olmayan düşünürler, dünyaya basit bir açıdan bakarlar:

- Birçok olası anlayış biçiminin farkına varmaktan ziyade herşeyi siyah-beyaz olarak görür, ya bu ya da şu tarafındadırlar.
- Soruları inceliklerine bakmadan evet veya hayır olarak görürler.
- Bağlantı ve karmaşıklıkları görmekte başarısızdırlar.
- İlişkili unsurları teşhiste yetersizdirler.

Eleştirel düşünmeyenler dünyaya egoist açıdan bakarlar:

- *Kendi* gerçeklerini tek ilişkili gerçek olarak görürler.
- *Kendi* bakış açılarını tek hassas açı olarak algırlarlar.
- *Kendi* hedeflerini tek geçerli hedef olarak görürler.

KAD Platformu Tercüme Birimi tarafından Türkçe'ye "What is Critical Thinking?", Daniel Kurland, http://www.criticalreading.com/critical_thinking.htm" adresinden izin alınarak çevrilmiştir.

İnternet erişim tarihi: 09.01.2011

KAD PLATFORMU SİTESİNDEN ALINMIŞTIR.

